

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 178/2021-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ľuboša Szigetiho, v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Harakálym, Mlynská 28, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 132/2019-615 z 30. septembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 17. februára 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 132/2019-615 z 30. septembra 2020 (ďalej len „napadnutý rozsudok“). Sťažovateľ navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ sa proti žalovanej poisťovni domáhal náhrady škody na zdraví, konkrétne náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v dôsledku utrpeného úrazu pri dopravnej nehode.

Okresný súd Nitra (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 19 C 178/2009-503 zo 4. marca 2019 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) podanej žalobe čiastočne vyhovel a priznal sťažovateľovi náhradu za bolesť (v sume 5 115,04 eur) a náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia (v sume 64 129,28 eur). Okresný súd žalobu v časti požadovaných úrokov z omeškania považoval za nedôvodnú.

Z napadnutého rozsudku krajského súdu vyplýva, že okresný súd rozhodnutie (v časti o úrokoch z omeškania) odôvodnil tým, že nárok na úrok z omeškania by sťažovateľovi vznikol len v prípade, ak by žalovaná porušila povinnosti vyplývajúce z § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 381/2001 Z. z.“), čo sa však v danom prípade nestalo.

Okresný súd rozhodnutie o úrokoch z omeškania podporil aj s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Cdo 145/2017 z 22. novembra 2018. Napokon v tejto súvislosti uviedol, že „... *do omeškania by sa žalovaný dostal až v tom prípade, ak by po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody v lehote stanovenej súdom priznanú náhradu škody žalobcovi neuhradil.*“.

3. Proti rozsudku okresného súdu podali odvolanie sťažovateľ aj žalovaná. Krajský súd rozhodol napadnutým rozsudkom tak, že prvoinštančný rozsudok potvrdil. Sťažovateľ v odvolaní namietal samotné bodové posúdenie časti nepriznaného nároku za sťaženie spoločenského uplatnenia a zároveň nepriznanie úroku z omeškania z uplatnených súm bolestného a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ predniesol iba argumenty proti časti napadnutého rozsudku o úrokoch z omeškania, ktoré sa v podstate zhodovali s argumentmi uplatnenými v odvolaní.

V súvislosti so zamietavou časťou rozsudku okresného súdu (úrok z omeškania) krajský súd konštatoval, že ustanovenia zákona č. 381/2001 Z. z. sú špeciálnymi ustanoveniami oproti ustanoveniam Občianskeho zákonníka. Aj podľa krajského súdu vzniká povinnosť platiť úroky z omeškania len v prípade porušenia povinnosti podľa § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. Odôvodnenie krajský súd podporil aj poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 1 Cdo 212/2017 z 26. februára 2019.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ s výkladom § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. tak, ako ho aplikoval krajský súd, nesúhlasí. V tejto súvislosti v ústavnej sťažnosti uviedol: „... *poisťovateľ nie je v zmysle § 11 ods. 6 písm. a) a b) zákona č. 381/2001 Z. z. povinný len začať prešetrovanie poistnej udalosti, skončiť ho v lehote 3 mesiacov a oznámiť výsledky prešetrovania poškodenému, ale poisťovateľ je predovšetkým povinný poškodenému jeho oprávnené a preukázané nároky reálne plniť... Uvedené plnenie náhrady škody musí byť zaplatené riadne včas, ako to ukladá ustanovenie § 599 ods. 2 Občianskeho zákonníka.*“ Podľa názoru sťažovateľa ak poisťovateľ neplní náhradu škody riadne a včas, dostane sa do omeškania v zmysle § 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti tvrdí, že nárok na úrok z omeškania pri porušení povinnosti vyplývajúcej z § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. je odlišný od jeho situácie, teda § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. sa nijakým spôsobom nezaobrá dôsledkami omeškania poisťovateľa v súvislosti s jeho omeškaním pri povinnosti plniť samotnú náhradu.

5. V súvislosti s odkazom všeobecných súdov na judikatúru najvyššieho súdu sťažovateľ kritizuje odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu s tým, že „*Napriek tomu máme za to, že súd*

nie je automaticky viazaný akýmkoľvek súdnym rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a už vôbec nie je povinný preberať jeho právny názor bez toho, aby sa so závermi takéhoto rozhodnutia kriticky vysporiadal. Krajským súdom uvádzané rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vykazuje zjavné nedostatky.“

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie o porušení základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) a práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) napadnutým rozsudkom krajského súdu, ktorým bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namietal iba časť odôvodnenia napadnutého rozsudku, a to tú, v ktorej šlo o nepriznanie nároku na úrok z omeškania z uplatnených náhrad.

7. Vo svojej podstate sťažovateľ nesúhlasí s výkladom zákonných ustanovení tak, ako ho prezentovali všeobecné súdy, a tiež tvrdí, že krajský súd (a predtým aj okresný súd) nekriticky prevzal do odôvodnenia napadnutého rozsudku rozhodnutie najvyššieho súdu, ktoré sťažovateľ nepovažuje za správne.

8. Ústavný súd citlivo vníma sťažovateľovu situáciu, ako aj skutočnosť, že predmetná otázka úrokov z omeškania v prípade náhrad za bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia je v odbornej verejnosti pomerne kriticky diskutovaná, avšak aj v tomto prípade musí ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietnuť ako neprípustnú (podobne ako II. ÚS 184/2019).

9. Ústavou vymedzená právomoc ústavnému súdu neumožňuje, aby nahrádzal rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústavný súd môže uplatniť svoju právomoc až vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Ústava ani zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nepripúšťajú, aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd. Naopak, z čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne vyplýva, že sťažovateľ pred tým, ako požiada o ústavnú ochranu ústavný súd, musí vyčerpať všetky (iné) dostupné a účinné prostriedky ochrany svojich práv. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol (môže) domôcť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a v danom prípade Civilným sporovým poriadkom (ďalej len „CSP“) ustanovenými procesnými úkonmi (I. ÚS 161/02, I. ÚS 79/07, II. ÚS 339/2020).

10. Pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti ústavný súd zistil, že sťažovateľ sa v súvislosti s namietaným porušením označených základných práv podľa ústavy a práv podľa dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu obrátil priamo na ústavný súd bez toho, aby proti nemu podal dovolanie. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ uviedol, že nemá k dispozícii mimoriadny opravný prostriedok podľa § 421 ods. 1 CSP s tým, „že otázka nastolená sťažovateľom... bola riešená Najvyšším súdom Slovenskej republiky v niekoľkých rozhodnutiach, ktoré založili svoje závery na obdobných záveroch ako krajský súd.“

11. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. V zmysle § 420 písm. f) CSP sa na jednej strane vyžaduje porušenie práva na spravodlivý proces, čo možno priradiť pod čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. pod čl. 6 ods. 1 dohovoru, teda rozsah tohto práva je určovaný judikatúrou ústavného súdu a Európskym súdom pre ľudské práva, ale pre najvyšší súd je tu daná limitácia jeho prieskumu, a to tak, že má preskúmať len tie porušenia práva na spravodlivý proces, ktoré boli spôsobené nesprávnym procesným postupom súdu.

13. K pojmu procesný postup súdu (ako určujúcemu limitu pre dovolací prieskum) najvyšší súd v rozhodnutí č. k. 6 Cdo 98/2017 z 31. januára 2019 uviedol: *„Aj Najvyšší súd Slovenskej republiky už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach práve pod vplyvom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky zaujal stanovisko, že medzi práva civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá so všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj so špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Za znemožnenie strane uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C. s. p., treba preto považovať aj taký nedostatok rozhodnutia súdu, keď rozhodnutie neobsahuje žiadne dôvody alebo ak v ňom absentuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie vo veci, prípadne, ak argumentácia obsiahnutá v odôvodnení rozhodnutia je natolko vnútorne rozporná, že rozhodnutie ako celok je nepresvedčivé.“*

14. Za arbitrárne, resp. nedostatočne odôvodnené je treba považovať rozhodnutie všeobecného súdu aj v situácii, keď všeobecný súd svoj právny záver nezdôvodní zo všetkých zákonných hľadísk, ktoré v danej situácii prichádzajú do úvahy (I. ÚS 154/2005).

Nedostatočné odôvodnenie, rovnako aj arbitrárnosť akéhokoľvek rozhodnutia majú za následok, že nie je možné spoľahlivo zistiť, na základe čoho orgán predmetné rozhodnutie vydal, na základe akých skutkových zistení a právnych záverov postupoval, a preto nie je možné spoľahlivo preskúmať toto rozhodnutie.

15. Najvyšší súd v rozhodnutí č. k. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017 prezentoval názor, že *„Citované ustanovenie § 420 písm. f) C. s. p. zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom*

porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).“. Obdobné názory najvyšší súd prezentoval aj v rozhodnutiach č. k. 6 Cdo 137/2017 z 21. júna 2018 publikovanom v zbierke č. 3/2019, č. k. 3 Cdo 3/2018 z 13. decembra 2018 a č. k. 1 Obdo 45/2017 z 22. marca 2018.

16. Z analyzovaných rozhodnutí možno urobiť záver, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia spôsobená buď nedostatkom odôvodnenia, alebo arbitrárnosťou rozhodnutia je porušením základného práva na spravodlivý proces garantovaný v čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru a z týchto dôvodov najvyšší súd pripustil, že aj tento dôvod môže byť spôsobilým dovolacím dôvodom podľa § 420 písm. f) CSP, keď zároveň posúdil rozhodnutie súdu ako výsledok procesného postupu súdu a jeho kvalitu ako odraz kvality poskytnutej ochrany práva na spravodlivé súdne konanie.

17. Ústavný súd v tomto prípade považuje za potrebné zdôrazniť, že síce otázka posúdenia, či sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu, čo však zároveň nevyklučuje, že ústavne konformné posúdenie vlastnej právomoci najvyšším súdom je ústavným súdom následne preskúmateľné v konaní o ústavnej sťažnosti (m. m. II. ÚS 559/2018).

18. Hoci sťažovateľ v ústavnej sťažnosti tvrdí, že dovolanie podľa § 421 CSP prípustné nebolo, možnosť podať dovolanie podľa § 420 CSP nevyužil a zároveň v ústavnej sťažnosti nevyjadril dôvody, prečo tak neurobil.

19. V závere ústavný súd považuje za potrebné poukázať ešte na skutočnosť, že sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti požadoval vyslovenie porušenia práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd sa zaoberal prípadmi, v ktorých sťažovateľ popri alebo namiesto porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy alebo čl. 6 ods. 1 dohovoru namietal porušenie iných základných práv (napr. právo na slobodu prejavu, na ochranu súkromia, cti a dobrej povesti, právo na ochranu vlastníctva, atď.), ktoré majú „hmotnoprávnu“, ako aj „procesnú“ stránku. Môže, ale nemusí pritom argumentovať aj arbitrárnosťou rozhodnutia odvolacieho súdu. Ústavná požiadavka na účinnú ochranu základných práv, ako aj medzinárodný záväzok na účinný prostriedok nápravy na vnútroštátnej úrovni v zmysle čl. 13 dohovoru vyžadujú, aby sa podstatou takejto sťažnosti zaoberal minimálne ústavný súd. Uvedené nevyklučuje, aby tak robil aj najvyšší súd v rámci dovolania (a ústavný súd by to kontroloval), muselo by však ísť o ústavný prieskum v zmysle

štandardov vyplývajúcich z ústavy a dohovoru (napr. vykonanie ústavného testu proporcionality vo vzťahu k rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa zasiahlo do jedného z kolidujúcich základných práv, ktoré si strany v spore navzájom chránili – napr. ochrana dobrej povesti a súkromia verzus sloboda prejavu v spore o ochranu osobnosti).

20. Poukazujúc najmä na tú časť argumentácie sťažovateľa, v ktorej kritizoval postup krajského súdu pri odôvodnení napadnutého rozsudku (nekriticky prebral závery najvyššieho súdu vo vzťahu k odvolacím námietkam), ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde ako neprípustnú.

21. Ústavný súd dodáva, že dovolanie je podľa ústavného súdu (II. ÚS 89/2018, bod 30) priesečníkom (a) hodnoty jednotnej, práve a len najvyšším súdom pre celé územie zveľaďovanej interpretácie práva s tým, že účelom § 421 CSP je tvorba, ustáľovanie a presadzovanie ustálenej rozhodovacej praxe, (b) ale rovnocenne je dovolanie podľa § 421 CSP prostriedkom ochrany individuálnej pozície účastníkov konania, resp. ochrany individuálnej spravodlivosti strán sporu, účastníkov konania. Tieto hodnoty (normatívnosť a individuálnosť) sú rovnocenné a sú nastavené textom zákona. Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý „súdi súdy“, a zároveň účastníkov konania s dôsledkami pre mnohých aktuálnych a budúcich účastníkov. Platí to rovnako pre dovolanie o právnom posúdení veci (§ 421 CSP), ako aj pre dovolanie pre zmätočnosť (§ 420 CSP). Rozhodnutím o dovolaní sa cez interpretáciu vdychuje život právnym normám s dôsledkami pre celé územie Slovenskej republiky (I. ÚS 336/2019).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. marca 2021

Peter Molnár
predseda senátu